

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2012/2013. ГОДИНЕ

I РАЗРЕД

Друштво физичара Србије
Министарство просвете и науке Републике Србије
ЗАДАЦИ

ОПШТИНСКИ НИВО
17.02.2013.

1. Брзом пругом Србије се један иза другог, у истом смеру, крећу два теретна воза. Отправници возова на првој станици измере да је временски интервал између проласка првог воза и другог воза Δt_1 , а на другој станици Δt_2 , при чему важи $\Delta t_2 < \Delta t_1$. Растојање између те две станице износи s . Ако се зна да први воз прелази пут L за време τ , одредити релативну брзину кретања другог воза у односу на први. Сматрати да се возови крећу равномерно праволинијски и да се не заустављају на станицама. (15п)

2. У почетном тренутку тело се гурне почетном брзином интензитета $v_0 = 5 \text{ m/s}$ уз глатку стрму раван. Након неког времена t , тело се налази на растојању $s = 5,5 \text{ m}$ од почетног положаја и има брзину чији је смер супротан смеру почетне брзине, а интензитет $v = 1,5 \text{ m/s}$ (слика 1).

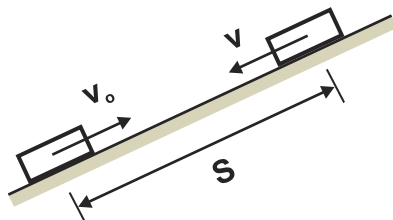
а) Одредити протекло време t од почетка кретања, као и интензитет и смер убрзања тела.

б) У неком тренутку брзина тела очигледно мора бити једнака нули. Одредити тај тренутак, као и растојање на ком се налази тело у том тренутку у односу на почетни положај. (20п)

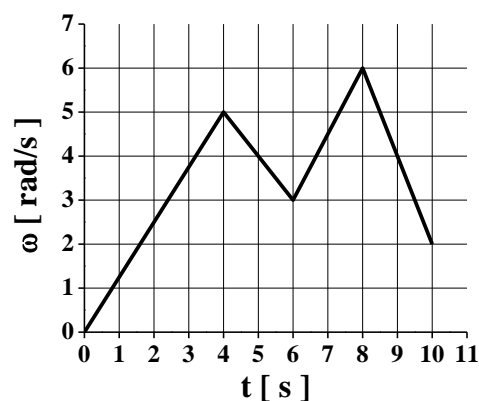
3. На слици 2 је приказана зависност угаоне брзине од времена за тело које врши ротационо кретање. Користећи дати график за посматрано кретање израчунати укупан угао који тело опише, као и средње угаоно убрзање. (20п)

4. Материјална тачка се креће по кружности полупречника R са тангенцијалним убрзањем константног интензитета. Сматрати да је тачка почела да се креће из стања мировања. Одредити интензитет нормалног убрзања тачке у неком тренутку t након почетка кретања. Познато је да у тренутку када тачка обиђе N -ти круг од почетка кретања (N је коначан природан број), тренутни интензитет линијске брзине тачке износи v . (20п)

5. Река тече праволинијски константном брзином у односу на обалу. По реци плове бродови А низводно (у смеру тока реке) и В узводно (супротно од смера тока реке). Праволинијске путање бродова су међусобно паралелне и веома блиске. Бродови А и В се крећу константним брзинама које у односу на реку износе v_A и v_B . Интензитети брзина бродова су већи од брзине реке. Након времена Δt протеклог од тренутка мимоилажења бродова, од брода А крене чамац ка броду В, стиже га и одмах се враћа ка броду А. Чамац се креће у односу на реку брзином константног интензитета v . Сматрати да је брзина чамца већа од брзина бродова и од брзине реке. Одредити протекло време од тренутка када је чамац кренуо од брода А ка броду В до тренутка када се вратио назад до брода А? Занемарити време окретања чамца, као и димензије бродова. (25п)

Слика 1.

Слика 2.

Задатке припремили: др Зоран Мијић, Институт за физику, Београд
Зоран Поповић, Физички факултет, Београд

Рецензент: др Невена Пуач, Институт за физику, Београд

Председник Комисије за такмичење ученика средњих школа: др Александар Крмпот, Институт за физику, Београд

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2012/2013. ГОДИНЕ

I РАЗРЕД

Друштво физичара Србије
Министарство просвете и науке Републике Србије
РЕШЕЊА ЗАДАТАКА

ОПШТИНСКИ НИВО
17.02.2013.

P1. Из услова задатка следи да је $v_2 > v_1$ при чему је брзина првог воза $v_1 = L/\tau$ (2п). Претпоставимо да је T_1 тренутак када први воз пролази кроз прву станицу, а T_2 тренутак када пролази кроз другу станицу. У том случају тренутак када други воз пролази кроз прву станицу је $T'_1 = T_1 + \Delta t_1$ (1п), а тренутак када пролази кроз другу станицу $T'_2 = T_2 + \Delta t_2$ (1п). У односу на непокретног посматрача брзина првог воза је $v_1 = s/(T_2 - T_1)$ (3п), док је брзина другог воза $v_2 = s/(T_2 - T_1 + \Delta t_2 - \Delta t_1)$ (4п). Тражена релативна брзина кретања другог воза у односу на први је $v_r = v_2 - v_1$ (1п) односно $v_r = L[s/(\tau s - L(\Delta t_1 - \Delta t_2)) - 1/\tau]$ (3п).
Напомена: Треба приметити да мора бити испуњен услов $(T_2 - T_1) > (\Delta t_1 - \Delta t_2)$ како би проблем био валидан.

P2. I – начин: а) Ако изаберемо да је позитиван смер x осе референтног система усмерен уз стрму равн, за брзину тела важи $v^2 = v_0^2 - 2as$ (2п) одакле се директно налази убрзање тела $a = (v_0^2 - v^2)/2s \approx 2,07 \text{ m/s}^2$ (5п) (убрзање је усмерено низ стрму равн). Пут s тело пређе за време t тј. $s = v_{sr} t$ (2п) где је $v_{sr} = (v_0 + v)/2$ (3п) средња брзина кретања тела. Из претходног директно следи тражено време $t = 2s/(v_0 + v) \approx 3,14 \text{ s}$ (2п)
б) Тренутак када је брзина тела једнака нули је $t_0 = v_0/a \approx 2,42 \text{ s}$ (3п) и оно се налази на растојању $s_0 = v_0^2/2a \approx 6,04 \text{ m}$ (3п) од почетног положаја.

II – начин: а) Ако изаберемо да је позитиван смер x осе референтног система усмерен уз стрму равн, за брзину тела важи $v^2 = v_0^2 - 2as$ (2п) одакле се директно налази убрзање тела $a = (v_0^2 - v^2)/2s \approx 2,07 \text{ m/s}^2$ (5п) (убрзање је усмерено низ стрму равн). Време које протеку је $t = (v_0 + v)/a \approx 3,14 \text{ s}$ (7п)

б) Тренутак када је брзина тела једнака нули је $t_0 = v_0/a \approx 2,42 \text{ s}$ (3п), после чега се тело спушта низ стрму равн. У том тренутку растојање тела од почетног положаја је једнако збиру растојања s на ком се налази тело у тренутку t и пута које тело пређе низ стрму равн за време $(t - t_0)$ тј. $s_0 = s + a(t - t_0)^2/2 \approx 6,04 \text{ m}$ (3п)

P3. I – начин: Угао, за који се тело заротира, једнак је површини испод криве. Ради лакшег рачуна, површина испод криве је подељена на четири дела: површина троугла испод криве за временски интервал 0-4 s одговара углу $\varphi_1 = 10 \text{ rad}$ (2п), интервал 4-6 s (површина трапеза) одговара углу $\varphi_2 = 8 \text{ rad}$ (2п), интервал 6-8 s (трапез) $\varphi_3 = 9 \text{ rad}$ (2п) и интервал 8-10 s (трапез) углу $\varphi_4 = 8 \text{ rad}$ (2п). Укупни угао (површина испод криве на графику) за који се тело заротира је збир претходних тј. $\varphi = 35 \text{ rad}$ (4п). Средње угаоно убрзање се добије из формуле $\alpha = \Delta\omega/\Delta t$ (4п), а вредности почетне и крајње брзине, као и временског интервала се читају са графика $\alpha = (2-0)/10 \text{ rad/s}^2 = 0,2 \text{ rad/s}^2$ (4п).

II – начин: Тело опише у временском интервалу 0 – 4 s угао $\varphi_1 = \alpha_{04} t_{04}^2/2 = 10 \text{ rad}$ (2п) где је $\alpha_{04} = \Delta\omega/\Delta t = (\omega_4 - \omega_0)/(t_4 - t_0)$. За интервал 4 – 6 s важи $\varphi_2 = \omega_4 t_{46} + \alpha_{46} t_{46}^2/2 = 8 \text{ rad}$ (2п) где је $\alpha_{46} = (\omega_6 - \omega_4)/(t_6 - t_4)$. Аналогно за интервале 6 – 8 s важи $\varphi_3 = \omega_6 t_{68} + \alpha_{68} t_{68}^2/2 = 9 \text{ rad}$ (2п) односно за интервал 8 – 10 s $\varphi_4 = \omega_8 t_{810} + \alpha_{810} t_{810}^2/2 = 8 \text{ rad}$ (2п) па је укупан описани угао једнак збиру описаних углова у појединим интервалима времена и износи $\varphi = 35 \text{ rad}$ (4п).

Средње угаоно убрзање се добије из формуле $\alpha = \Delta\omega/\Delta t$ (4п), а вредности почетне и крајње брзине, као и временског интервала се читају са графика $\alpha = (2-0)/10 \text{ rad/s}^2 = 0,2 \text{ rad/s}^2$ (4п).

P4. I – начин У тренутку када је тачка прешла N -ти круг укупан пређени угао је $\varphi = 2\pi N$ (4п) и у том тренутку тачка има угаону брзину $\omega^2 = 2\alpha\varphi$ (2п). Како је $\omega = v/R$ (2п) за угаоно убрзање се налази $\alpha = v^2/4\pi NR^2$ (5п). Из претходног се директно налази тражено нормално убрзање $a_n = \alpha^2 t^2 R$ (3п) тј. $a_n = v^4 t^2 / 16\pi^2 N^2 R^3$ (4п).

II – начин Нормално убрзање тачке у траженом тренутку t је $a_n = \omega^2 R$, односно $a_n = \alpha^2 t^2 R$ (2п) где је α константно угаоно убрзање тачке. Да би одредили угаоно убрзање посматрајмо тренутак t_1 када тачка обиђе N -ти круг: средњи број обртаја које направи тачка у јединици времена (фреквенција) је $\bar{f} = \Delta N/\Delta t = N/t_1$ (3п) (t_1 је тренутак када честица обиђе N -ти круг), а како код равномерног кретања важи $\bar{f} = (f_0 + f_1)/2$ (2п) ($f_0 = 0$ у почетном тренутку, f_1 – укупан број обртаја у тренутку t_1) то је $\bar{f} = f_1/2$ (2п). Из претходног се налази $N = f_1 t_1/2$ (2п). Пошто је $f_1 = \omega_1/2\pi = v/2R\pi$ (3п) (где је $\omega_1 = v/R$ угаона брзина тачке у тренутку t_1) за тренутак t_1 када честица обиђе N -ти круг се добија $t_1 = 4\pi RN/v$ (2п). Угаоно убрзање се налази из $\alpha = \omega_1/t_1 = v/Rt_1$ (1п) односно $\alpha = v^2/4\pi NR^2$ (1п). Коначно се добија тражено нормално убрзање $a_n = v^4 t^2 / 16\pi^2 N^2 R^3$ (2п).

P5. Посматрајмо положај бродова и чамца у односу на обалу. У тренутку поласка чамца од брода А, бродови су удаљени од тачке мимоилажења $s_A = (v_A + u)\Delta t$ (2п) низводно и $s_B = (v_B - u)\Delta t$ (2п) узводно (u је брзина реке). Време пловидбе чамца од брода А до брода В је $t_1 = (s_A + s_B + x_1)/(v - u)$ (3п) где је $x_1 = (v_B - u)t_1$ (2п) растојање које пређе брод В од тренутка поласка чамца до тренутка доласка до брода В. Из претходних једначина се налази $x_1 = \Delta t (v_B - u)(v_A + v_B)/(v - v_B)$ (2п), а потом и време пловидбе чамца од А до В $t_1 = \Delta t (v_A + v_B)/(v - v_B)$ (2п). Време кретања чамца у повратку од В до А је $t_2 = [x_1 + s_A + s_B + (v_A + u)t_1 + x_2]/(v + u)$ (4п) где је $x_2 = (v_A + u)t_2$ (2п) пут који пређе брод А од тренутка доласка чамца до брода В до сусрета чамца са бродом А. За време t_2 се добија $t_2 = \Delta t [(v_A + v_B)^2 + (v - v_B)(v_A + v_B)]/(v - v_A)(v - v_B)$ (4п) па је укупно тражено протекло време $t = t_1 + t_2 = 2v\Delta t (v_A + v_B)/(v - v_A)(v - v_B)$ (2п).